

RITGERÐ

Bankar og banka- virkir

Það er öllum javnaðarfólki greitt, at flokkur okkara má nú meira enn nakrantíð fyrr má fara undir at realisera nokur av teimum málum, sum vilja gera Føroyar til tann vælferðarstat sum er okkara mið og mál.

Eitt tað fyrsta sum gerast má, er yvirtøka av øllum bankavirkir her á landi, flokkur okkara setti uppskot um upp-rettan av landsbanka, hetta mál má setast fram aftur í komandi tingsetu.

Minnst má til hvat týðning javnaðarflokksins uppskot hava havt fyri land og fólk, tá ið øll trygging varð yvirtikin og seinri nationalisera við stovnssetan av Tryggingarsambandinum Føroya.

Allir føroyingar sum vilja vera sannførdir og fylgja við, vita at tryggingin í føroysku tryggingini eru nógv biligari enn tær útlendsku, eitt tekin um at tað vit yvirtaka og driva sjálvir kann gerast biligari og beturi, enn alt hetta útlenska sum verður floynt yvir landið, tann avloðaði tankin, sum so væl verður citeraður í yrking hjá Pól F., »Dansk má tað verða«, má nú við prógvum vera burturdottið.

Eitt fólk sum vil liva sum ein tjóð, má líta á egna mátt og megi. Vit føroyingar mugu siggja, at vit eru førir fyri at skipa tað enn betri her hjá okkum, enn kansa nakað annað av teimum norðurlendsku londunum.

I dag kann við tølum prógvast, at hetta er einasta gongda

leið. Tað fyrst sum má gjøgn-umforast er ein føroyskur banki, eftir okkara uppskoti skuldu 30 miljónur flytast frá Tryggingarsamband Føroya til stovningargrunn og harafturat allir teir grunnar og annað, sum landið annars letur teir útlendsku bankarnar umsitast, skulu umsitast av okkara egna virki.

Tjóðveldisflokkurin hevur fleiri ferðir havt frammi at móguliga fáa lán við lægri ella heilt lítil rentu, við at lána í heimsbankanum, og á tann hátt kunna virkir og skip og annað havt luttátt við at arbeiða.

Rætt er tað, at um lógtingið yvirtekur bankavirki, eru mugu leikin tilstaðar, vit føroyingar fara at styðja tann føroyska bankan, og harvið styðja vit okkum sjálvi.

Tá ið Tryggingarsamið Føroya eftir uppskoti frá javnaðarflokkinum bleiv stovnssett bleiv sagt, hetta er bara ein valbloðra —fupp.

I dag kann við tølum prógv-

ast, at hetta varð ikki fupp men fakta.

Tryggingar her heima eru biligari enn tær útlendsku.

Sama verður at henda, um bankarnir — so sum javnaðarflokkurin hevur og aftur vil leggja fram um at yvirtaka, koma á føroyskur hendur.

Møguleikin fyri biligari lán-um, pengarnir hjá okkum verða í landinum, og harvið verður samfelagshjólið lettari at driva.

Dagsins mál er yvirtøka og stovnssetan av føroyskum tjóð-arbanka — eitt javnaðarmál — sum allir javnaðarflokkar kring allan heim hava sæð og prógv-að, at tað er neyðugt at lands-ins pengar verða bruktir til gagns fyri land og fólk.

»S«.

STOVPIGØÐS
ARBEIDSTØL
REIÐG
TIMBUR
BYGGITILFAR
JFK
Telefon: 5148-5265
Tel.: Kjelbro, Klakksvík
Telex 20
KLAKKSVÍKAR
TIMBURHANDIL
P. J. F. KJELBRO

400 ár síðani

I franska býnum Saint Germain var í árinum 1570, undirskriv-aður sáttmáli, um ævigan frið, sum til var tikið. Sáttmálin gav huguenottum (tað eru prote-stantar) avmarkaði rættindi — trúarlíga sæð, somuleiðis rætt-indi at hava ávisar býarskansar, eitt nú La Rochelle.

Men tá sum nú, sáttmálin var ikki meira verður, enn tað pá-pir, hann var festur niður á.

Sterkar kreftir, serliga Maria úr Medici, móður franska kong in Karl 9, ið var ein veikur maður, gingu hart á kongan um at víkja frá sáttmálanum og eftir svárt sálarstríð, gav hann eftir, hetta hendi í 1572.

So byrja ræðuleikarnir. Nátt-ina millum 23. og 24. august 1572 »Bartholomeusnáttna« nevnd fóru allar kirkjuklokkur-nar í Paris knappliga at ringja, katolski »pöbelen« rann sansa-leysur gjøgnum gøturnar, ylan-di, drepi, drepi, tey brutu inn í hús har huguenottar búðu, drupu ólukkudýrinu í seingini, kvinnur, menn, smábørn, sama gjörði, blóðrusurin var yvir teimum, líkini vóru kleyraði út á gøturnar, onnur blivu drukn-aði í ánni Seine.

Leiðarin hjá huguenottum Coligny admiralur, var eisini myrður í sínari song, síðani varð líkið blakað út av vind-eyganum.

Spanski sendimaðurin í Paris, ið sjálvandi, eins og allir spani-ólar, var katolikkur skrivaði

beinanvegin brev til harra sín Philip II kong, og greiddi so-leiðis frá:

»Meðan eg hetta skrivi, verður dripið við góðari ferð, klæð-ini verða skrodd av »ofrunum«, og tey verða dragsaði nakin gjøgnum gøturnar, heldur ikki smábørn verða eirde«.

Og so endar hann: »Heiður verði Gudi fyri at hann um-vendi franska kongahúsið, mátti hann vegleitt limir tess, at fullgiggja verkið sum byrja var í nátt.«

Sognin sigur, at Philip II, ið var ein sera álvarsamur maður, flenti hart og leingi, fyri fyrstu og seinastu ferð í lívi sínum, tá ið hann fekk brevið.

Tá ið náttin hasaði av, vóru umleið 2000 fólk dripin í Paris.

Seinni floyndi ræðuleikin yv-ir alt landið, og menn rokna við, at eini 8000 fólk, á hesum sinni lótu livi í Fraklandi.

Tvey ár seinni lá Karl IX fyri deyðanum. Síðani hina ræðu-ligu náttina, hevði hann altið verið pindur av ringari sam-visku. Og nú meðan fepur-ørskan herjaði hann, sá hann fyr ser, allar teir óhugnafigu tilbúðir, hann hina náttina, sum áskoðari tók lut í. Tey sum vóru um hann, hansara síðstu stund, hoyrdu hann svár-liga suffa: »so nógv blóð, — so nógv blóð.«

Tann 31. mei 1574, andaðist hann, hansara síðstu orð vóru: »Móður min —«.

D.

eftir hjúnarbandi sum fyrr. Í sumnum republikkum kunnu hjúnarfelagarnar eita bæði eftir-nóvnini við ella uttan bindi-striku imillum.

Skilnaður

Skilnaðurin í Sovjettssamveldi-num er nógv lettari og skjótari enn í t. d. Danmark. Í sovjet-tiskari lóggávu er t. d. einki sum eitur separation.

I Sovjettssamveldinum kann hjúnarband vanliga bert slitast við dómi. Sovjettisk lóg krevur ikki, sum tilsvareandi lóg í mong um øðrum londum, at orsakir-nar til skilnaðin skulu roknað upp í rættinum. Rætturin fellir dóm um skilnaði í hvørjum ein stökum føri, eftir at allar um-støður eru kannaðar og eftir at rætturin er komin til tað úrlit, at framhaldandi familjuliv er ógjöriligt. Lógin ásetir eisini, at rætturin í hvørjum einstökum føri eigur at royna at fáa hjún-arfelagarnar at semjast.

Við hjúnarbandsslit hevur sovjettisk lóggáva serligan áhuga fyri móðir og barni. I lógin verður t. d. ásett, at maðurin ikki kann krevja skilnaða, meðan konan er við barn og

fyrsta árið eftir, at barnið er átt.

Heldur rætturin tað vera neyðugt, so samtykkir hann neyðugt tiltøk til tess at tryggja áhugamál hjá børnunum ella árbeisðisforum hjúnarfelaga. Rætturin ger av, hvørt foreldrunum skal hava bornini, hvør skal rinda barnapening og hvussu nógv. Um annar hjúnar-felagin biðir um tað, kann rætt-urin átaka sær at byta búgvið.

Umframt skilnaða við dómi loyvir lógin eisini einfaldari hátt. Eru eingi ómyndug børn í hjúnarlagnum, og eru bæði maður og kona fullsamd um at skiljast, so skulu tey bara senda eina felags skilnaðarumsókn til skrásetingarskrivstovuna, so fáa tey eftir at triggir mánaðar eru farnir skilnaðarskjal sendandi.

Foreldur og børn

Sovjettisk lóggáva hevur ser-stakar reglur fyri sínámillum rættindi og skyldur hjá børn-um og foreldrum. Er ein kvinna gift, tá ið hon er barn, verða hon og maður skrásett um faðir og móðir í barninum. Eru foreldrin ikki gift, kunna tey senda inn felags umsókn

um at verða skrásett sum foreldur at barninum.

Maður kann einans verða skrásettur sum faðir at einum barni, um móðirin samtykkir. Sovjettisk lóg loyvir so stutt sjálvboðna viðurkenning av faðirsskapi. Umframt hetta kann faðirsskapurin eisini ásetast við dómi. Hetta kann henda í teimum forum, tá pápin ikki sjálvur biðir um at verða skrá-settur. Men við tað at tað er sera torført at gera av, hvør pápin er, hevur lógin neyvar reglur fyri, hvørjar umstøður eiga at verða tiknar við í met-ingini. Faðirskapur kann áleggast við dómi í slíkum forum sum t. d. foreldrin hava liv-að saman og havt felags húsar-hald í tíðini undan føðingini, ella tá ið maðurin hevur verið við til at alt barnið upp og føtt tað ella tá ið prógv kunnu framleggjast, sum benda á, at viðkomandi maður er faðir at barninum. I seinasta føri kann talan t. d. vera um brøv frá manninum, umsóknir um pláss í barnagarði ella onnur skjøl við mansins undirskrift.

Faðir og móðir hava somu rættindi viðvíkjandi uppaling-ini av børnunum. Verður ósem-ja foreldra millum um skil-

ar spurningar, verður avgerð tikin av verjuráðnum. Sami rættur og somu skyldur viðvík-jandi uppalingini hava eisini gildi fyri bæði foreldur eftir skiln-aða.

Liva foreldrin hvørt fyr seg og kunu ikki semjast um, hvørt av teimum skal hava barnið/ bornini, verður avgerð um hetta tikin av rættinum. I slík-um málum hugsar rætturin um, hvat gagnar barninum, soleiðis at rætturin letur tann partin fáa barnið, sum best kann syrg-ja fyri í. Rætturin hyggur tó eisini eftir, hvat foreldrin sjálvi ynskja, hvat bornini ynskja og hvussu gomul bornini eru. Tann sum ikki fer bornini, missir ikki rættin til at vera við í upp-alizingini og heldur ikki rættin til at vitja bornini.

Foreldur hava skyldu til at forsyrgja sínum ómyndugu børn um. Um so er at ein persónur, sum hevur skyldu til at rinda ávísar peningaupphædd til eitt barn (sum t. d. ein pápi, sum ikki býr saman við barni sín-um), ikki letur peningin, kann peningurin faast til vega við rættarhjálp.

Barnapengar

I lógin verður ásett, at inn-krevjing av barnapengum (sum t. d. við frádrátti burtur av løn-ini) ikki í øllum forum krevur dóm. Tað er nógv miðlið, um tann persónur, sum skal rinda, í skrivtligari frágreiðing boðar frá, at hann vil gjalda. Verður soverðin frágreiðing latin lønar stovuni á tí virki, sum viðkom-andi arbeiðir á, so er stovan skyldug til at draga peningin frá og seta hann á konto hjá tí, sum móttækur barnapengarnar.

Støddin av barnapengunum er fastsett við lóg. Til eitt barn verður rindað ¼ av inntøk-uni, til tvey børn ⅓ og til trý ella fleiri børn helvtin av inn-tøkuni. (Sovjettisk miðalinn-tøka er o. u. 120 rublar; 1 rub-ul er 8 kr.).

Hetta er ikki meint sum enda ligt svar upp á allar spurningar viðvíkjandi sovjettskari familju lóggávu, men eg havi roynt at nema við tey mál, sum oftast verður spurt um vestanfyri, sig-ur Rinna Narysjkina, cand. jur.